

Raadsprogramma

[balanceren,
aanhaken, vieren
en toslaten]

dRaad
Raadsprogramma
Land van Cuijk

]

}

LAND
VAN
CUIJK

Inhoud

Onze prioriteiten in het kort	3
Een vitale gemeenschap waarin iedereen erbij hoort	
Sterke dorpen met balans tussen economie, natuur en duurzaamheid	
In samenspel	
Het woningtekort terugdringen	5
Een betrokken samenleving	8
Een vitaal en duurzaam buitengebied	10
Een beweging van genezen naar voorkomen.....	13
Het vergroten van de bestaanszekerheid	17
Duurzaam bereikbaar	19
Klimaatbestendig en energieneutraal	21
Samenspel en kernendemocratie.....	24
Over dit raadsprogramma.....	29

Onze prioriteiten in het kort

Een vitale gemeenschap waarin iedereen erbij hoort

De gemeenteraad wil dat de gemeente een sterke basis biedt voor inwoners. Een basis om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Én om zo veel mogelijk eigen regie te voeren. We willen hiermee investeren in vitale inwoners en afhankelijkheid van zorg voorkomen waar dat kan. De gemeenteraad wil dat de gemeente bouwt aan een omgeving waarin meer kansen en mogelijkheden ontstaan voor iedereen om op eigen kracht en op eigen wijze bij te dragen aan de samenleving. En daarnaast dat de gemeente waar dat al kan, een beroep doet op de eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheid van de inwoners.

Om dat te bereiken, wil de gemeenteraad dat de gemeente een brede kijk op gezondheid ('positieve gezondheid') als uitgangspunt neemt bij het maken van alle voorstellen en keuzes voor onze gemeenschap.

Het gemeentebestuur werkt daarvoor aan:

- Een betrokken samenleving door ontmoeten en eigen ontwikkeling centraal te stellen.
- Keuzes die de beweging van 'genezen' naar 'voorkomen' helpen maken.
- Het vergroten van de bestaanszekerheid van inwoners.

Sterke dorpen met balans tussen economie, natuur en duurzaamheid

Onze gemeente beschikt niet alleen over een prachtig landschap, maar ook veelzijdige vitale kernen, een bloeiende economie én een gunstige ligging qua werkgelegenheid in de eigen gemeente en omliggende regio's. Onze gemeenteraad wil dat we de verschillen tussen kleine en grote dorpen koesteren en dat de gemeente met andere partners aan een vitale en leefbare woongemeenschap verder bouwt.

Ook het veelzijdige palet aan economische activiteiten weerspiegelt onze identiteit en draagt bij aan onze economische ontwikkeling. Ons buitengebied, en met name de agrarische sector, is volop in transitie en vraagt mogelijk om een heroriëntatie op onze profilering. De gemeenteraad wil dat de gemeente actief én in samenspraak met de agrarische ondernemers optreedt in het buitengebied. Met aandacht voor de voortzetting van de agrarische bedrijvigheid, alternatieve economische activiteiten én de ontwikkeling van een economisch sterke en duurzame gemeente.

Het gemeentebestuur werkt daarvoor aan:

- Gemeentebeleid dat gericht is op het terugdringen van het woningtekort.
- Keuzes voor een buitengebied in balans.
- Een haalbare transitie naar duurzame energie.
- Een beweging naar duurzame bereikbaarheid.

In samenspel

Deze gemeenteraad hecht eraan dat de gemeente de samenwerking opzoekt met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. De raadsleden zelf zullen dat ook doen. Vanuit hun partij, maar op een aantal thema's ook als gemeenteraad als geheel. De raad zal daarnaast actief sturen en toezien op de kwaliteit van het samenspel. In dit programma geven we daarvoor een eerste aanzet.

Het woningtekort terugdringen

Het oplossen van het woningtekort heeft de hoogste bestuurlijke prioriteit. Want in de gemeente Land van Cuijk zijn er, net als bijna overal Nederland, te weinig (betaalbare) woningen voor onze inwoners.

De woningmarkt is erg complex en lastig (zeker op lokaal niveau) bij te sturen. In de koopmarkt jagen schaarste en de lage hypotheekrente de prijzen alsmaar verder op. De combinatie met de strenge leenregels maakt dat steeds grotere groepen buiten de boot dreigen te vallen.

De woningnood is in onze gemeente daardoor met name nijpend voor woonstarters (jongeren) waar simpelweg onvoldoende aanbod voor is, net als voor 1/2-persoonshuishoudens. Bij ouderen wordt het actueel als mensen zorg nodig hebben, waardoor de verhuiscapaciteit toeneemt, maar er vaak onvoldoende aanbod is of op een plek die veraf ligt van de vertrouwde woonomgeving.

Er is behoefte aan meer goedkope woningen, en meer woningen die levensloopbestendig zijn. Maar de oplossing zit niet alleen in meer bouwen. De gemeente kan daarnaast inzetten op het verbeteren van de informatievoorziening naar vooral ouderen om zich voor te bereiden op de mogelijke beperkingen van de huidige woning als men ouder wordt. Het stimuleren van nadenken over kleiner wonen of de woning aanpassen is erg belangrijk.

Binnen de gemeente is er nu een geharmoniseerde starterslening en de woningbouwprogramma's zijn samengevoegd. Verder is er een woonzorg-visie in wording met daarin de opgaven voor de zorgvragers. Ook is met de corporaties het traject gestart om te komen tot prestatieafspraken in 2023.

(Op weg naar) de gewenste situatie

We willen minimaal netto 4.000 woningen aan de huidige voorraad (bestaande woningvoorraad, inclusief woningbouwcapaciteit in de reeds vastgestelde bestemmingsplannen) toevoegen voor 2030.

- We zullen op korte termijn een discussie in de raad voeren over de mate van gemeentelijke sturing en het gewenste effect daarvan op de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen op korte en langere termijn. Sommige partijen willen namelijk extra (gemeentelijke) regels en andere partijen vinden dat de invloed van de gemeente op de woningmarkt beperkt is en neigen meer naar de spelregels van de vrije markt. Daarbij zullen we ook effecten van instrumenten betrekken zoals de starterslening, de zelfbewoningsplicht en de opkoopbescherming.

Ondertussen ligt de nadruk van deze gemeenteraad op bouwen, en op tempo. Wat de gemeente in ieder geval moet doen is zorgen dat er wordt doorgebouwd, en daarbij letten op de (grond)prijs en de levensloopbestendigheid.

- De gemeenteraad wil dat de gemeente met beleid stuurt op betaalbaarheid in zowel de koop- als de huursfeer. Dat moet ook in het overleg met ontwikkelende partijen aandacht krijgen.

Daarnaast verzoekt de gemeenteraad het college

- De voortgang van de uitvoering van het woningbouwprogramma periodiek te laten zien aan de gemeenteraad.
- Belemmeringen om (nog) meer en sneller tijdelijke woningen te realiseren waar mogelijk weg te nemen, met daarbij oog voor het voorkomen van 'verkamering'.
- In alle kernen te bouwen naar (toekomstige) behoefte. Die behoefte wordt gebaseerd op de actuele wensen per kern én verwachte toekomstige ontwikkelingen. We hebben ook een verantwoordelijkheid naar de verdere toekomst. Daarom betrekken we demografische ontwikkelingen op een slimme manier bij onze keuzes waar en hoe we bouwen. Wensen en ontwikkelingen moeten in balans zijn.
- In projecten meer aandacht te geven aan de betaalbaarheid van huur- (sociale en vrije sector) en koopwoningen voor o.a. woonstarters.
- In de omgevingsvisie nieuwe woonlocaties integraal te wegen t.o.v. andere ruimtevragers/belangen.
- Het ontwikkelen van nieuwe woonvormen en/of initiatieven, zoals bijvoorbeeld Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO), aan te moedigen en te faciliteren. Het kan daarbij ook gaan om tijdelijke woningen, al dan niet op locaties die tijdelijk de functie wonen krijgen.
- In te zetten op ruimte voor spoedzoekers.
- Prestatieafspraken met woningbouwcorporaties zodanig te maken dat er een groter aanbod komt van sociale huurwoningen, mede gezien de verhuurdersheffing die vervalt.

De raad zet het thema wonen stevig op de eigen agenda. De eerste raadsavond over wonen heeft inmiddels plaatsgevonden.

Samenspel

Het samenspel met en ook tussen de kernen is voor goede keuzes rond wonen essentieel. We willen een voorstel van het college (in overleg met de griffie) over de manier waarop we de kernen kunnen betrekken bij het maken van politieke keuzes.

Een betrokken samenleving

Elkaar (kunnen) ontmoeten in de eigen buurt, dorp en gemeente is de basis om je ergens thuis te voelen, eenzaamheid te voorkomen, je met je omgeving verbonden te voelen en daar iets voor te willen betekenen. Aan de basis voor betrokkenheid ligt cultuur in al haar vormen, sport, het verenigingsleven: plekken waar we elkaar kunnen ontmoeten. De gemeenteraad wil dat de gemeente deze betrokkenheid in onze gemeenschap stimuleert en ondersteunt.

Er is veel sport, cultuur(historie) en verenigingsleven binnen onze gemeente. Dat willen we behouden en ontwikkelen naar hedendaagse behoeften. Zo blijft er ruimte voor ontmoeten en kan iedereen zijn talenten ontwikkelen. Maar behoud van verenigingen is vanwege teruglopende leden- en vrijwilligers aantallen niet vanzelfsprekend en staat soms onder druk. Ook willen we een laagdrempelige toegang tot sport, cultuur en het verenigingsleven. De oorspronkelijke gemeenten gingen (financieel) heel verschillend om met hun gebouwen en andere accommodaties. Dit is een politiek gevoelig thema, want onze financiële middelen zijn niet onbeperkt en we willen een eerlijke en passende verdeling van de lasten. We constateren dat het belangrijk is om uit te gaan van de behoeften van de inwoners bij het realiseren en in stand houden van de voorzieningen.

(Op weg naar) de gewenste situatie

Sport, cultuur(historie) en het verenigingsleven

We willen deze basis voor de sociale cohesie in stand houden, ontwikkelen en versterken. Het verenigingsleven willen we aanjagen en ondersteunen.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Suggesties om dit te realiseren zijn een (cultuur)aanjager/verenigingsondersteuner en als gemeente proactief en pragmatisch meedenken in samenwerkingen tussen verenigingen.
- Waar er kansen zijn voor samenwerkingen met partijen die bijdragen aan het voorkomen van zorg, willen we dat de gemeente daarbij actief ondersteunt met beleid of door contact te leggen.
- Nieuwe initiatieven worden 'gewoon' opgepakt in aanloop naar nieuw beleid; we gaan niet op de paauzestand.

We willen dat alle inwoners laagdrempelig deel kunnen nemen.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Suggesties om dit te realiseren zijn subsidies voor onder andere jeugd, sport en minima. Bij (cliënt)contact vanuit de gemeente/de welzijnsorganisatie/huisarts willen we deelname aan het sociale leven nadrukkelijk betrekken. Bij het te harmoniseren subsidiebeleid kiezen we voor een grondslag die bijdraagt aan sterke verenigingen met een aanbod wat laagdrempelig beschikbaar blijft.

Accommodaties

We spreken uit dat harmonisatie geen standaardisatie betekent. Dit vraagt om maatwerk per kern.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente.
- Maatwerk kan alleen als we de gebruikers van accommodaties en de kernen actief betrekken.

We constateren dat we moeten afwegen en besluiten over: kan alles overal? Hoe gaan we op lange termijn voorzieningen borgen? En tegen welke voorwaarden? We willen alle kernen kunnen bedienen en toekomstbestendige voorzieningen realiseren om sociale cohesie te bevorderen.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij:
  - We willen een proactieve, meedenkende en pragmatische gemeente zijn;
  - zorgvuldigheid en snelheid in dit proces hand in hand laten gaan;
  - multifunctionele inzet van accommodaties / koppelkansen benutten (bijvoorbeeld sportkantine en BSO);
  - accommodaties realiseren/in stand houden die passen bij gemeentelijk beleid;
  - accommodaties (en de gebruikers/verenigingen) de tijd geven zich te verhouden tot het nieuwe beleid.
- We willen van het college inzicht in de bestaande en gewenste situatie met de financiële en maatschappelijke consequenties, zodat we de kaders gefundeerd kunnen vaststellen.

Samenspel

De harmonisatie van het accommodatiebeleid willen we samen oppakken met verenigingen, kernen en andere belanghebbenden. Daarvoor vragen we het college de raad actief mee te nemen in het proces dat reeds loopt. Daarbij let de raad nadrukkelijk op het samenspel met de mensen die het betreft en met inachtneming van ieders belang en verantwoordelijkheid. Hierin kan joint fact finding (samen met betrokkenen het hierboven genoemde 'inzicht' opdoen) een plek krijgen.

Een vitaal en duurzaam buitengebied

De gemeenteraad heeft aandacht voor de problematiek in het buitengebied. Alle partijen in de raad willen een vitaal en duurzaam landelijk gebied. Ons landelijk gebied is het grootste van Brabant en volop in beweging. Het gebied kent een diversiteit aan belangen en staat voor de nodige economische, maatschappelijke en duurzaamheidsopgaven. De belangen in het buitengebied kunnen conflicteren met elkaar, maar kunnen elkaar ook versterken o.a. op het gebied van vitaliteit, leefbaarheid, duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

De gemeenteraad wil in aanloop naar een Omgevingsvisie als eerste komen tot een visie op het buitengebied. Dat heeft een aantal redenen:

- De agrarische sector is van oudsher sterk geworteld in onze samenleving en bepaalt mede de kwaliteit van ons buitengebied. Deze sector is sterk aan verandering en innovatie onderhevig.
- De ontwikkelingen in de agrarische sector, in combinatie met nieuwe ruimteclaims voor de klimaat- en duurzaamheidsopgaven, woningbouw, de wens om de ruimtelijke-/landschappelijke kwaliteit te versterken en de toeristische beleving te vergroten, is steeds vaker onderwerp van het maatschappelijk debat.
- We hebben als gemeenteraad een duidelijker beeld nodig van wat zich in het landelijk gebied afspeelt om te kunnen bepalen waar wij als gemeentebestuur prioriteit aan moeten geven en hoe we onze rol zo goed mogelijk kunnen spelen in deze ontwikkelingen.

(Op weg naar) de gewenste situatie

De overkoepelende opgave is een duurzaam en samenhangend toekomstperspectief voor het landelijk gebied. In dat gebied blijft ruimte voor vitale landbouw met een goed economisch perspectief voor ondernemingen die ook werken aan een gezonde leefomgeving. Uiteraard is het er óók prettig wonen en recreëren.

Nieuwe balans

Met inachtneming van de landelijke- en provinciale regelgeving (“niet alles kan overal”), werken we aan een toekomstbestendige en evenwichtige ontwikkeling van het landelijk gebied. We maken daarbij optimaal gebruik van de wettelijke instrumenten die het gemeentebestuur heeft, maar zoeken ook steeds naar nieuwe manieren van denken en een verfrissende kijk op regelgeving.

- Wij vragen daarbij dat het college toewerkt naar een nieuwe balans in het landelijk gebied en de raad daarbij steeds de afweging presenteert vanuit vier perspectieven:
  - Transitie van de landbouw;
  - klimaatadaptatie en energietransitie;
  - natuur en landschap;
  - gezonde leefomgeving.

Een brede kijk op het buitengebied

Er zijn dus belangrijke keuzes te maken over de verschillende ontwikkelingen, opgaven en verbindingen in het landelijk gebied. De gemeenteraad wil die maken in samenspraak met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden, op een manier die past bij ieders verantwoordelijkheid en belang.

- De gemeenteraad wil vooruitlopend op de Omgevingsvisie komen tot een visie op het buitengebied, volgens de principes van de Omgevingswet. Hierin gaan we in elk geval in op:
  - VAB-beleid;
  - nieuwe economische dragers;
  - bouwen in buitengebied;
  - recreatie en toerisme;
  - klimaatadaptatie (tegengaan verdroging);
  - energieopwekking en transitie;
  - natuur- en landschap;
  - veilig en een leefbaar buitengebied;
  - een gezonde leefomgeving.
- We willen bij de totstandkoming van die visie eerst werken aan een gedeelde kennisachtergrond (als raad en met alle belanghebbenden) om daarna de discussie te voeren en besluiten te nemen.
- We verzoeken het college de raad voor het eind van dit kalenderjaar een beeldvormende notitie aan te bieden die bijdraagt aan het bevorderen van kennis over de ontwikkelingen en opgaven in het landelijk gebied en als basis kan dienen voor een eerste stap in visievorming. Daarbij willen wij met name aandacht voor een goede balans tussen de transitie van de agrarische sector en de overige (gebieds)opgaven. Vóór eind 2023 is er dan een vastgestelde Visie.
- We spreken uit dat tussentijdse deelontwikkelingen/kansen die zich nu al voordoen en die bijdragen aan de vitaliteit van het buitengebied en passend zijn binnen de landelijke en provinciale regelgeving, aan de raad kunnen worden voorgelegd ter besluitvorming vooruitlopend op deze visie. Daarover verwachten wij van de gemeente een positieve grondhouding.
- Daarnaast vragen wij het college actief te handhaven op de bestaande regels.

Regionale samenwerking

De complexiteit van de vraagstukken vraagt om goede afstemming met andere overheden en samenwerkingsverbanden.

- We verzoeken het college de raad actief te informeren over de momenten en mogelijkheden die er bovenlokaal zijn om de belangen van onze inwoners te behartigen en de raad te betrekken bij de inbreng van onze gemeente in die samenwerkingsverbanden en overleggen.
- Voor de regio, maar ook de rest van Brabant en Nederland heeft de gemeente Land van Cuijk de ambitie een voorbeeld te zijn voor de transitie van de landbouw en het buitengebied.

Samenspel

De gemeenteraad wil dat de visie op het buitengebied een uitkomst is van een gezamenlijk, open proces in onze gemeenschap. Gezien alle belangen en de ingewikkeldheid van de vraagstukken, is dat nog niet eenvoudig. We zullen dan ook zoeken naar een manier/groep om dat proces goed voor te bereiden en te begeleiden. We vragen de griffie hiervoor de nodige voorbereidingen te treffen, vanzelfsprekend in samenspraak met college en organisatie.

Een beweging van genezen naar voorkomen

We willen investeren in deze basis: van genezen naar voorkomen. Als gemeenteraad willen we dat de gemeente een gezonde leefstijl van onze inwoners ondersteunt. In het Land van Cuijk streven we naar een gezonde leefomgeving. ‘Gezond’ betekent fysiek gezond, mentaal gezond, een goede kwaliteit van leven, meedoen in de samenleving, zingeving en dagelijks functioneren. Dat betekent zo veel mogelijk in de eigen buurt kansen krijgen om gezond te leven. Vooral voor kinderen is die versterking van het gewone, dagelijkse leven belangrijk. Deze gemeenteraad wil dat de gemeente daar werk van maakt, in samenspraak met ouders en professionals rond kinderen.

Zorg moet tijdig beschikbaar zijn, deskundig zijn, aansluiten op de vraag en uitgaan van de menselijke maat. Maar er is grote druk op de zorg. Het gebruik van jeugdzorg en voorzieningen vanuit de Wmo stijgt. Er is te weinig zorgpersoneel beschikbaar en er zijn wachtlijsten. Ook constateren we dat het inzetten van zorg gepaard gaat met veel (bureaucratische) handelingen, wat tijdige inzet van zorg en efficiënte inzet van personeel niet ten goede komt. Dit vraagt om ingrijpen, ook van de gemeente.

Er is een (landelijke) toename van mensen met overgewicht. We constateren dat de gemeente al veel doet in het stimuleren van een gezonde leefstijl. We zien kansen om dit verder te ontwikkelen, waarbij we sport/bewegen en voeding cruciaal vinden.

We constateren dat Land van Cuijk een vergrijzende bevolking heeft. Dit biedt uitdagingen, maar ook kansen. De gemeenteraad wil dat de gemeente deze inwoners ondersteunt bij het inzetten van hun werk- en levenservaring als vrijwilliger of mantelzorger.

Bij de zorg voor jeugd zien we veel verschillende organisaties. Hierdoor gaat er veel tijd in overleg zitten en is er een risico op verkokering en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden. Dat wordt nog versterkt, omdat preventie (de beweging naar voorkomen van zorg) goede afstemming vraagt. Hier willen we als gemeenteraad blijvende aandacht voor. Daarbij zien we ook toe op onze eigen beleidskaders en inkoopcriteria.

(Op weg naar) de gewenste situatie

Goede zorg met een beweging van genezen naar voorkomen

We willen inzetten op laagdrempelige initiatieven die zorg voorkomen.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij vinden we:
  - Inzet op innovatie bij de combinatie van wonen, zorg en welzijn;
  - ondersteunen van talentontwikkeling, vrijwilligerswerk en mantelzorgtaken;
  - inzet gericht op groepen/wijken in plaats van individuen;
  - gemeente en zorgverleners gaan uit van de aanpak van Positieve Gezondheid.

- We geven het college de volgende uitgangspunten mee voor deze beweging
  - Uitgaan van eigen kracht, regie en vraag: wat kan en wil de inwoner zelf, wat heeft de inwoner nodig;
  - integrale benadering: uitgaan van de pijlers van positieve gezondheid. Via een brede blik op gezondheid kijken waar inwoners sterker en gelukkiger van worden;
  - normaliseren;
  - maatwerk leveren;
  - 1 gezin, 1 plan, 1 contactpersoon;
  - aandacht en waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers;
  - kleinschalige zorg met de menselijke maat; inzet dichtbij de eigen woon- en leefomgeving;
  - handelen op basis van vertrouwen in de kennis en kunde van zorgverleners.

We willen tijdige, deskundige en betaalbare zorg voor inwoners die dat nodig hebben. Hierbij willen we inzetten op het terugdringen van wachtlijsten en bureaucratie in de zorg en een betere aansluiting van vraag en aanbod.

De eerste stap in dit proces is dat we graag inzicht willen in mogelijkheden om grip op de zorg te krijgen. Dat begint met begrip van over de (politieke) 'knoppen' waar we aan kunnen draaien. Onder andere zijn dat vragen als:

- Kunnen we (jeugd)zorg deels naar ons toe trekken in plaats van inkopen?
- Zijn er mogelijkheden voor efficiënter (her)gebruik van hulpmiddelen vanuit de Wmo?
- (Hoe) kunnen we, met behoud van het oordeel van de professionals, keuzes maken in de zorg? Bijvoorbeeld door maatschappelijke waarden vast te stellen die richting kunnen geven.

We willen als gemeenteraad kunnen toezien op de beweging van genezen naar voorkomen.

- We willen dat het college ons inzicht geeft in de verhouding tussen preventie en zorg op dit moment.
- We vragen het college om de raad een voorstel te doen voor een doeltreffende en efficiënte wijze van analyse van en toezien op deze beweging.

Een fysiek gezonde leefstijl

We willen een fysiek gezonde leefstijl stimuleren.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij vindt de raad:
  - Meer aandacht voor gezonde voeding. Suggesties zijn: een aanspreekpunt gezonde voeding, een 'check' voor ouderen op gezonde voeding en meer bewustwording voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Een politiek discussiepunt is het al dan niet doorvoeren naar het vestigingsbeleid door bijvoorbeeld een stop op toename van fastfood restaurants;
  - de openbare ruimte inrichten zodat bewegen 'natuurlijk' wordt. Suggesties zijn: hierop beoordelen bij nieuwbouwprojecten, beweegtuinten en struinpaden;
  - een proactief en laagdrempelig aanbod voor bewegen en sporten;
  - behoud van (een divers aanbod van) sport- en beweegaanbieders door financieel en/of inhoudelijk te ondersteunen;
  - de mogelijkheden onderzoeken hoe de gemeente (bescheiden) topsport kan stimuleren.

Sterke basis voor de jeugd

We stimuleren actief dat kinderen en jongeren talenten kunnen ontwikkelen, kansen kunnen pakken en gezond opgroeien. Hiervoor is een intensieve samenwerking nodig van partijen rond het kind en hun ouders: scholen, kinderopvang, welzijnswerk, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), GGD, bibliotheek et cetera.

We willen dat deze partijen samen met kinderen/gezinnen, vrijwilligers en verenigingen de verantwoordelijkheid krijgen om lokaal kansen en een sociaal netwerk te creëren voor kinderen. Dit moet leiden tot een toename van de belangrijkste beschermende en een afname van de meest relevante risicofactoren in de (woon)kern van het kind. Denk hierbij aan opvoeding, gezondheid, veiligheid/overlast, sociaal netwerk en participeren in de samenleving.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Hierbij zijn van belang:
  - Samenwerking in integrale kindcentra (IKC's) in fysieke of netwerkvorm van alle partijen;
  - een rijke schooldag (en de toegang daartoe) met aanbod rond sport/cultuur/talentontwikkeling. Dit kan onder begeleiding van een professional, maar dit kan ook het verenigingsleven zijn. Wel van belang blijft de actieve stimulering van kinderen om in contact te komen met elkaar en op het terrein van sport en cultuur;
  - jongeren- en gezinsparticipatie in de kern/maatschappij;
  - jongerenwerk als preventieve voorziening, ook op het gebied van veiligheid/criminaliteit;
  - een aantrekkelijke programmering aan activiteiten;
  - initiatieven gericht op kennismaking, ontmoeten, dialoog en netwerkvorming.

We willen de kansen van kinderen door en in het onderwijs vergroten. Ouderbetrokkenheid en geletterdheid (van het hele gezin) zijn hierbij van groot belang.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij:
  - Een continu aanbod voor talige ontwikkeling, te starten bij het stimuleren van Vroeg- en Voorschoolse Educatie;
  - verbetering in de instroom voor onderwijs aan nieuwkomers / anderstaligen / NT2 onderwijs;
  - meer mogelijkheden in de eigen gemeente/eigen kern voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften/behoefte aan uitdaging (zo veel mogelijk op school);
  - voor het basisonderwijs: scholen in de nabije leefomgeving van het kind, waarbij kwaliteit van het onderwijs voorop staat;
  - voor het voortgezet- en beroepsonderwijs: keuzemogelijkheden in profiel en opleiding waarbij kwaliteit van het onderwijs voorop staat en aansluiting op de arbeidsmarkt van groot belang is;
  - voor het basis en middelbaar onderwijs: aandacht voor veilige bereikbaarheid.

We willen de ondersteuningsstructuur vanuit scholen en kinderopvang versterken. De aansluiting onderwijs-jeugdzorg vinden we van groot belang omdat school/kinderopvang de vind- en werkplek is om kinderen en gezinnen te bereiken, elkaar te laten ontmoeten en om (laagdrempelig) te ondersteunen waar nodig. We willen hierbij investeren in het CJG.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij:
  - Aanwezigheid van het CJG op de scholen, waarbij zowel preventieve inzet wordt gedaan als directe toekenning van zorg (zonder wachtlijst bij het CJG) mogelijk is;
  - samenwerking in ondersteuningsstructuur tussen CJG, GGD, Sociom voor onderwijs en kinderopvang;

- collectieve inzet van gespecialiseerde jeugdhulp op scholen (voor speciaal onderwijs)/vorm voor gezamenlijke financiering onderwijs- en jeugdbudget;
- inzet (/harmonisatie) van passende kinderopvang om ook kinderen met extra ondersteuningsbehoefte een plek te kunnen bieden in een reguliere setting (inclusie).

We willen laagdrempelige (/beschikingsvrije) zorg en ondersteuning verstevigen buiten scholen/kinderopvang. We verwachten dat daardoor de noodzaak voor gespecialiseerde jeugdhulp afneemt. Ook hiervoor is investeren in het CJG nodig als belangrijke basisvoorziening voor preventie en toegang tot jeugdzorg en spilfunctie in het netwerk rond jeugd.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij:
  - Inzet op de samenwerking tussen gemeente en geboortezorg voor een 'kansrijke start' in de eerste 1000 levensdagen van het kind;
  - inzet op fysieke gezondheid incl. gezonde voeding en afname middelengebruik;
  - meer voorzien in vormen voor laagdrempelige ondersteuning voor gezinnen zoals steunouders;
  - versterken preventieve (makelaars- en netwerk)functie CJG;
  - het inzetten van een armoedecoördinator.

Samenspel

De gemeenteraad wil passend toezien op het sociaal domein. Als raad willen we daarom niet alleen in de 'beeldvormende fase', (voorafgaand aan besluiten) in gesprek met belanghebbenden, maar juist ook in de fase van uitvoering en beheer. We willen volgen hoe besluiten in de praktijk uitpakken. Dat is van belang om zicht te krijgen op en begrip te krijgen voor de uitwerking van onze besluiten. Waar nodig sturen we bij. We vragen de griffie ons te adviseren over een goede manier om dat te doen. We kiezen er vooralsnog voor om daarbij de aandacht te richten grip krijgen op de kwaliteit en kosten van de zorg. Ook willen we nauw betrokken zijn bij de ondersteuning van kinderen en de samenwerking tussen school en zorg en het effect van laagdrempelig aanbod.

Het vergroten van de bestaanszekerheid

We willen onze inwoners bestaanszekerheid bieden: een stevige financieel-economische basis. Een onzekere financiële situatie belemmert mensen om zich te ontwikkelen. Dit betekent dat in al het (cliënt)contact ook de financiële situatie punt van aandacht is en dat de gemeente een financieel vangnet biedt.

We zetten er op in om armoede te voorkomen en economische zelfstandigheid te bevorderen. We zien kansen in het versterken van de inzet om armoede te voorkomen en kansengelijkheid te vergroten, waarbij we de focus op kinderen en gezinnen willen leggen. Dit vraagt om een integrale aanpak waarbij het bestrijden van laaggeletterdheid van groot belang is.

We zien kansen om inwoners snel en duurzaam te begeleiden. Zoveel als mogelijk naar werk en waar dit niet mogelijk is naar maatschappelijke deelname. Hierbij zetten we in op een inclusieve arbeidsmarkt.

Rond het financiële vangnet (mate van ondersteuning en afbakening doelgroep) constateren we politieke verschillen waar nog debat voor nodig is om goede keuzes te maken.

(Op weg naar) de gewenste situatie

Voorkomen van armoede, met focus op gezinnen

We willen armoede voorkomen en daarbij de nadruk leggen op het voorkomen van armoede onder gezinnen en het bieden van gelijke kansen aan kinderen. Dit moet leiden tot een gemeenschap waarin iedereen erbij hoort en mee kan doen.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij:
  - Achter de voordeur te komen: we willen het taboe doorbreken, schaamte wegnemen, mensen stimuleren om gebruik te maken van de regelingen die er zijn;
  - schuldhelpverlening zelf uit te voeren in plaats van uit te besteden; zoveel als mogelijk 1 contactpersoon;
  - keurmerk te verstrekken aan bewindvoerders;
  - pilots te starten op het snijvlak armoede-schuldhelp-gezondheid;
  - laaggeletterdheid te bestrijden en als gemeente zelf begrijpelijke taal te gebruiken;
  - kansen bieden voor talentontwikkeling;
  - bibliotheken als brede informatie, kennis en ontmoetingscentra o.a. ten behoeve van leescultuur, tegengaan laaggeletterdheid en digitale vaardigheid. Verspreid over kernen, in diverse vormen (hoofdlocaties, afhaalpunten, kleine bibliotheken en bibliotheek op school);
  - met een proactief hulpaanbod denken en werken;
  - vroegsignalering;
  - het in beeld brengen van 'risicogroepen/-gezinnen'.

Financiële ondersteuning

We willen voorkomen dat mensen die vanuit de bijstand weer gaan werken een terugval in inkomen ervaren. We willen de zogenaamde 'armoedeval' voorkomen. Want werk moet lonen.

- We willen graag, gelet op maatschappelijke ontwikkelingen als de verhoging van het minimumloon, in beeldvormende zin geïnformeerd worden over adequate maatstaven voor minimaregelingen en hun onderlinge samenhang.

De mate van financiële ondersteuning en de afbakening van de doelgroep is een politiek discussiepunt.

- We willen een politieke discussie voeren over de afbakening van de doelgroep (bijvoorbeeld % van de bijstandsnorm) en de mate van ondersteuning vanuit minimaregelingen. We vragen het college de kaderstellende nota daarvoor op te stellen.

Arbeidsparticipatie

We willen inzetten op (zoveel mogelijk) duurzame (economische) zelfstandigheid voor alle inwoners. Dat betekent ook inwoners die niet kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt maar wel kunnen deelnemen aan een anderszins (persoonlijke of maatschappelijke) zingevende dagbesteding. Dat betekent ook de inwoners die een afstand tot de arbeidsmarkt ervaren: we willen inzetten op een inclusieve arbeidsmarkt. We willen bedrijven stimuleren in bereidwilligheid om mensen te laten re-integreren en hier op monitoren.

- We zien dit graag terug in het op te stellen beleid voor onze nieuwe gemeente. Van belang hierbij zijn:
  - Zo veel mogelijk mensen aan het werk helpen;
  - voor inwoners waarvoor de arbeidsmarkt geen goede optie is, komt ook aandacht, waardering en een passende plek;
  - social return actief vormgeven in het eigen gemeentelijke inkoopbeleid.
- We verzoeken het college de raad periodiek te informeren over de inzet van social return bij inkooptrajecten.

Samenspel

De gemeenteraad wil besluiten nemen over ondersteuningsregelingen voor minima en heeft daarvoor een beter beeld nodig van wat er speelt. We vragen het college om voor de raad een sessie (in passende vorm) daarover voor te bereiden en daarbij cliënten en experts te betrekken.

Duurzaam bereikbaar

De gemeenteraad wil alle beschikbare voorzieningen in onze grote plattelandsgemeente goed en duurzaam bereikbaar houden of maken. Opgaven gaan over het verbeteren van bestaande infrastructuur en hoe we die verduurzamen. We willen dat de gemeente onderzoekt in hoeverre slimme(re) vormen van vervoer en deelvoorzieningen hieraan kunnen bijdragen.

De gemeenteraad realiseert zich dat bij vrijwel alle afwegingen rond mobiliteiten en bereikbaarheid andere partijen betrokken zijn en de besluiten nemen over geld of vergunningen.

- Het openbaar vervoer is een taak/bevoegdheid van de provincie, mét een specifieke rol voor de gemeente.
- Rijkswegen vallen onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van I&W. Provinciale wegen, snelfietsroutes en hoofdverbinding fietsroutes zijn de bevoegdheid van de provincie. In het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) zijn projecten en programma's opgenomen die bestuurlijk zijn afgestemd en waarvoor middelen beschikbaar zijn.

Voor alle projecten waar dit voor geldt, is het van belang dat Land van Cuijk een eigen 'mobiliteitsvisie' heeft en eigen budgetten. Een voorwaarde om mee te doen aan dergelijke grensoverschrijdende projecten is namelijk dat de gemeente een eigen visie heeft en meebetaalt. Aan het opstellen en vaststellen van deze visie geeft deze raad daarom prioriteit.

(Op weg naar) de gewenste situatie

De gemeenteraad wil dat de gemeente een integrale mobiliteitsvisie maakt:

- Wij verzoeken het college daarvoor een voorstel te doen.
- De raad geeft daarbij als uitgangspunten en aandachtspunten mee:
  - De besluiten van voormalige gemeenten (o.a. ontsluiting van Boxmeer West) zijn richtinggevend;
  - we willen actieve mobiliteit (fietsen, lopen) stimuleren;
  - aandacht voor een sluitend openbaarvervoernetwerk en beter openbaar vervoer tussen de dorpen en met de voorzieningen in de steden (dienstregeling op de Maaslijn, ook in de nacht);
  - de oost-west verbinding (bereikbaarheid regio Eindhoven) verbeteren;
  - stimuleren van snelfietsroutes;
  - verbeteren van de infrastructuur voor elektrisch vervoer van zowel auto als fiets (meer laadpalen en ook in kleinere kernen);
  - duurzaam vervoer met andere dan fossiele brandstoffen faciliteren (realiseren en stimuleren van E-HUBS).

- Deze raad wil bij het ontwikkelen van die visie in elk geval tijdig een kaderstellende discussie (voldoende onderbouwd) voeren over:
  - Het doortrekken van de A77;
  - het al dan niet prioriteit geven aan het langzaam verkeer bij de inrichting van de openbare ruimte en een veilige fietsenstalling bij de stations;
  - de verbetering van de oost-west verbinding, zowel via het openbaar vervoer als met de auto (met name via A73/A50).

We willen bij de totstandkoming van de mobiliteitsvisie eerst werken aan een gedeelde kennisachtergrond.

Vooruitlopend op de mobiliteitsvisie wil deze gemeenteraad dat het college:

- Verkeersknelpunten bij lopende projecten of geplande grotere woningbouwprojecten op korte termijn oppakt; en de raad daarvoor voorstellen voorlegt met een verzoek om krediet indien nodig;
- voor lopende projecten en op de planning staande grote woningbouwprojecten oplossingen voor een goede ontsluiting ter besluitvorming aan de gemeenteraad voordraagt (in elk geval geldt dit voor Maasbroekse Blokken II, ontwikkelingen op Haven Cuijk en De Kraaienbergse Plassen);
- aansluit bij het regionaal overleg over de aanpassing (verbetering van de doorstroming) van de A50.

Samenspel

We vragen college (in overleg met de griffie) om de raad voor het maken van hun politieke afwegingen in de mobiliteitsvisie, te voorzien van de informatie die nodig is om dat goed te kunnen doen. In een vorm en timing die past bij de dilemma's (proactief). Ook vragen we hen voor de raad daarbij in beeld te brengen wat de zeggenschap is die ons gemeentebestuur kan hebben op besluiten.

Bij het vertalen van de visie in mobiliteitsplannen wil de raad dat inwoners in de kernen passende invloed krijgen op de maatregelen.

Klimaatbestendig en energieneutraal

De gemeente heeft zich gecommitteerd aan opgaven voor **duurzaam opwekken van energie**, **warmtetransitie** en **energiebesparing**. Deze gemeenteraad wil dat de gemeente de klimaatcrisis actief bestrijdt, onder andere door volop in te zetten op de transitie naar duurzame energie en warmte. Binnen de Klimaatwet maakte de oude gemeenten afspraken met alle gemeenten in deze regio in de Regionale Energie Strategie Noordoost Brabant (RES).

Dat vertaalt zich in de ambitie om:

- Onze gemeente klimaatneutraal te maken uiterlijk in 2045.
- Onze eigendommen (gebouwen, wagen- en machinepark) zo spoedig mogelijk maar uiterlijk in 2030 verduurzaamd te hebben.

Wat is de huidige situatie?

Duurzaam opwekken van energie

We hebben een opgave om meer duurzame energie op te wekken. Allereerst zet de gemeente in op meer zon op dak. Ongeveer een kwart van de woningen in Land van Cuijk heeft zonnepanelen, maar dit percentage moet nog omhoog. Daarnaast hebben we in de RES afgesproken dat elke gemeente verantwoordelijk is voor zijn eigen opgave m.b.t. duurzame elektriciteitsopwek. De RES-opgave bestaat uit twee onderdelen: energiebesparing én grootschalige duurzame opwek. Voor het onderdeel “grootschalige duurzame opwek” telt als besparing ook mee de zonnepanelen die op daken van particulieren en bedrijven liggen. Meer concreet dienen we voor 2030 een energiebesparing van 11% en 0,28 TWh duurzame elektriciteit (wind/zon-groot) te realiseren (de status dec-2019 was 0,05 TWh of 18% realisatie). Als we er ook voor kiezen om windmolens neer te zetten zal het aantal hectare zonneparken afnemen. Vanuit provinciaal beleid is vastgelegd dat we windmolens altijd clusteren en minstens drie windmolens bij elkaar plaatsen.

De vijf oude gemeenten hadden beleid voor zonne-energie en de gemeente Boxmeer ook beleid voor windenergie. Het eerste zonnepark in de gemeente is in aanbouw en er volgen er nog meer. De hoeveelheid zonnepanelen op daken neemt elk jaar weer toe.

Warmtetransitie

Het rijk heeft besloten dat we in 2050 geen aardgas meer gebruiken voor het verwarmen van panden of om op te koken. Dit betekent dat al onze gebouwen in de 33 kernen inclusief het buitengebied op een andere manier verwarmd moeten worden: dat noemen we ‘de warmtetransitie’. Vorig jaar hebben alle vijf de gemeenten de Transitievisie Warmte vastgesteld. Hierin staat dat we gaan inzetten op isolatie van woningen en dat we verder onderzoek gaan doen naar alternatieve warmtebronnen. Deze onderzoeken zijn recent gepresenteerd aan de raad.

Er is niet één alternatief voor aardgas. De uitdaging is om telkens het juiste alternatief te vinden. Uitgangspunt daarbij is technische haalbaarheid en betaalbaarheid voor inwoners.

We hebben in de warmtetransitie te maken met vier belangrijke groepen:

- Onze inwoners
- Bedrijven: zij moeten de maatregelen gaan nemen om van het aardgas af te gaan
- Woningcorporaties Mooiland en Wonen Vierlingsbeek
- Netwerkbeheerder Enexis

Klimaatadaptatie

Ondanks alle plannen om de CO₂ uitstoot te verkleinen, merken we de gevolgen van de klimaatverandering: overstromingen, hevige regenval, hitte en droogte. Al eerder is met de vijf voormalige gemeenten daarom afgesproken dat Land van Cuijk in 2030 klimaat-adaptief is. Dat wil zeggen dat we voorbereid zijn op de gevolgen van de klimaatverandering zoals de modellen ons nu laten zien. We bereiden ons voor door samen te werken met onder andere het waterschap. We passen riolering aan, koppelen gebouwen af van het riool, leggen wadi's (groene greppels) en openbaar groen aan. De vroegere gemeente Boxmeer heeft beleid en budget vastgesteld voor de aanpak van wateroverlast; dat kan model staan voor Land van Cuijk.

(Op weg naar) de gewenste situatie

- Wij verzoeken het college maatschappelijk draagvlak bij de uitvoer van onze RES-opgave te stimuleren door in te zetten op lokaal eigendom en eigenaarschap, en door energie-coöperaties ruimte te geven. Bij het beleid energieopwekking en -besparing gezondheidsaspecten en landschappelijke inpassing nadrukkelijk mee te nemen.
- We vragen het college met een voorstel te komen voor de aanpak van energiebesparing waarbij alle inwoners een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de doelstellingen, en daarbij met name te zoeken naar mogelijkheden voor mensen die niet een groot bedrag (ineens) kunnen investeren. (Suggestie: betrek energiecoöperaties).

De gemeenteraad wil dat de gemeente voortvarend aan de slag gaat met de vastgestelde RES en de opgave te harmoniseren en te concretiseren.

- We vragen van het college:
  - Zonnepanelen op daken te blijven stimuleren
  - energieopslag te stimuleren;
  - actief met Enexis in gesprek te gaan over om de capaciteit op het netwerk optimaal te kunnen benutten en uit te kunnen breiden;
  - het isoleren van huizen te stimuleren.
  - stappen zetten t.a.v. windenergie, zoekgebieden in beeld brengen.

Nu de Transitievisie Warmte is vastgesteld, werken we toe naar wijkuitvoeringsprogramma's.

- De raad verzoekt het college uit te laten zoeken welke technieken in welke kernen/wijken het beste ingezet kunnen worden en dit uit te werken in de wijkuitvoeringsprogramma's.
- De kernen en de raad actief te betrekken bij het maken van deze plannen.

Ook vragen we het college:

- Om uit te zoeken of we *habitat banking* kunnen inzetten (het zelf planten van bomen als CO₂ compensatie);
- meer bomen te laten planten, bijvoorbeeld voor elke inwoner één of voor elke nieuwe inwoner (realiseren Geboortebos).

De raad wil dat het college kaderstellende discussies voorbereidt over:

- De vraag of/hoe we als gemeente zelf kunnen investeren in (manieren voor opwek van) duurzame energie;
- biogas en andere vormen van opwekking, bijv. water- en geothermie.

Daarnaast wil de raad actief geïnformeerd worden over:

- De voortgang van de energie- en warmtetransitie, de hoeveelheid zon op dak en zon op land in onze gemeente;
- de gesprekken van de gemeente met Enexis over netcapaciteit;
- de manier waarop het college in de RES-regio vorm geeft aan samenwerking en samenhangend beleid voor de hele regio; hierin willen we kartrekker zijn.

We moeten vol in blijven zetten op voorlichting, energiebesparing, het stimuleren van zon op dak, klimaatadaptatie en warmtetransitie.

Samenspel

De gemeente kan voorwaarden voor de energietransitie scheppen: mogelijkheden voor samenwerking, locaties, eigenaarschap et cetera. Ook kan de gemeente vergunningseisen stellen en die handhaven. Maar de duurzame opgave wordt gehaald in en door de gemeenschap en de markt. Zeggenschap en eigenaarschap van bewoners, ondernemers en andere eigenaren en gebruikers van vastgoed moet dan ook een plek krijgen in de gemeentelijke plannen en besluiten, allereerst in die voor de wijkuitvoeringsplannen van de warmtetransitie. Het wiel hoeven we daarbij niet uit te vinden; in onze eigen gemeenschap maar ook elders in Nederland is expertise in overvloed over samenwerking in de energietransitie. De gemeenteraad roept het college op daar gebruik van te maken.

Samenspel en kernendemocratie

Tijdens het denken over het raadsprogramma heeft de gemeenteraad ook een gezamenlijke verkenning gedaan rond democratische samenspel in Land van Cuijk. Hoe werken we samen aan maatschappelijke opgaven als gemeente en gemeenschap? Wat vinden we daarbij belangrijk?

Hoewel de gemeente groter is dan vroeger, willen we evengoed en liefst beter gebruik maken van de kracht en kennis van de inwoners bij het maken van plannen en beleid. Essentieel voor wijze besluiten met een goede uitvoering is dan ook: goed samenspel. De gemeenteraad voelt zich verantwoordelijk voor goed democratisch samenspel in de gemeente én de gemeenschap. Voor het samenspel in en met de kernen. En goed samenspel 'intern' in het gemeentehuis: onderling tussen partijen, met het college, met de organisatie en met de griffie. Dit raadsprogramma is daarvan een goed voorbeeld.

Een goede lokale democratie vraagt erom dat je keer op keer kijkt waar de zeggenschap ligt. Wie waar met wie over gaat. Bijvoorbeeld als de raad meer zeggenschap voor inwoners rond een opgave wil, of bijvoorbeeld als de raad het nodig vindt dat het gemeentebestuur ten opzichte van marktpartijen of publieke organisaties juist steviger bestuurt. Deze raad wil dat de gemeente dan zorgt voor passende vormen voor mensen die willen meedoen, passend bij de opgave, de mensen die daar mee te maken hebben en de fase waarin we zitten.

De gemeenteraadsleden zijn niet alleen aanspreekbaar op de inhoud van besluiten van het gemeentebestuur: het 'wat'. Zij willen ook aanspreekbaar zijn op de manier waarop besluiten tot stand komen, en voor de manier waarop de gemeente uitvoering geeft aan die besluiten: het 'hoe'. Daarop willen zij sturen en toezien.

De raad wil ook sturen en toezien op een goed democratisch proces vanuit heldere criteria (democratische waarden). In de loop van de periode kunnen deze criteria verder invulling krijgen, heel 'zwart/wit' in een participatienota, maar natuurlijk ook door het te laten zien, als gemeentebestuur en gemeentelijke organisatie. We verwachten van het college en de organisatie dat zij de wens van de raad voor meer en beter samenspel, recht doet in raadsvoorstellen en beleid.

(Op weg naar) de gewenste situatie

Veel op het gebied van kernendemocratie gaan we nog uitvinden en verfijnen. In de raadsgroep Kernendemocratie gaan we, samen met inwoners, aan de slag om hier verder invulling aan te geven. In dit raadsprogramma doen we een eerste aanzet.

- We verzoeken het college een voorstel te doen voor een passend budget voor de kernen en een ontwerp voor de manier waarop de gebiedsmakelaars en de kernen met dat budget zouden kunnen omgaan.
- We willen duidelijkheid over de haalbaarheid en mogelijkheden (ook financieel) om de focuspunten uit de kernenCV's verder brengen. De manier waarop we dat doen, moeten we echt met elkaar uitvinden. Dat doen we samen de dorps- en wijkraden, organisaties en inwoners.
- We vragen het college voorstellen te doen naar de manier waarop de gemeente de samenwerking tussen dorps- en wijkraden kan ondersteunen. Vanzelfsprekend vragen we de kernen waar zij behoefte aan hebben.
- We verwachten dat het college in elk raadsvoorstel duidelijk opschrijft hoe inwoners zijn betrokken, bijvoorbeeld in een participatieparagraaf.

De volgende democratische waarden vindt de gemeenteraad in elk geval belangrijk:

Erbij horen

- Groepen die zich niet vanzelf melden of zich laten horen, zoeken we actief op als raad en als gemeente.
- We houden rekening met de belangen van de minderheid als we met de meerderheid een besluit nemen.
- We willen eenvoudige manieren van werken in duidelijke taal.

Transparant en open

- We willen dat er openheid is over spelregels voor hoe je tot besluiten komt rond een opgave.
- Waar mogelijk willen we de spelregels bepalen met de mensen die willen deelnemen aan een samenwerkingsproces.

De moeite waard

- Meedoen moet uiteindelijk zichtbaar de moeite waard zijn voor bewoners en andere betrokkenen. Het moet ergens over gaan, en het moet gaan over wat bewoners echt belangrijk vinden.
- We willen werken aan verschillende soorten van meedenken, meedoen en meebeslissen, die recht doen aan verantwoordelijkheden en belang.

Ter plekke contact

- We kiezen vormen en manieren van werken die passen bij mensen en hun omgeving.

Naar elkaar luisteren

- We maken actief ruimte voor een open gesprek, in de tijd en in werkvormen.
- We scheiden in gesprekken belang, feiten en emotie, maar geven alles aandacht.
- Samenwerken betekent dat we het goede gesprek met elkaar kunnen hebben en mensen die er anders over denken, ruimte geven.

Constructief samenspel 'in het gemeentehuis'

- De wethouders werken voor de hele raad. Dat zien we terug doordat zij alle fracties geregeld bezoeken en niet exclusief bij de fractievergadering van de eigen partij zijn. Daarnaast kunnen fracties wethouders uitnodigen aan te sluiten bij een fractieoverleg wanneer daar behoefte aan is.
- We maken ruimte voor een open gesprek ook in de raad, waar mogelijk voordat fractiestandpunten al ingenomen zijn. Dat doen we door neutrale, gezamenlijke voorbereiding van belangrijke besluiten, zoals we dat ook voor dit raadsprogramma hebben gedaan (de 'moties'). De raad wil de expertise van ambtenaren hierbij zo veel mogelijk benutten.
- Bij verschillende thema's in dit programma staat hoe de raad in de praktijk uitvoering wil geven aan het samenspel. Wat doen we als raad 'echt zelf', waar doet een deel van de raad iets namens of voor de hele raad, wat vragen we het college en de organisatie en onze eigen ondersteuning, waar willen we met de gemeenschap (eerst) over in gesprek? Dit is een werkwijze die we willen doorzetten in de rest van de periode.

Raad ook zelf aan zet

Kernendemocratie komt ook tot uitdrukking in de werkwijze en de werkhouding van de raad. Die democratische transitie maken we niet van vandaag op morgen maar willen we samen met onze inwoners en kernen in gaan kleuren.

We onderscheiden drie kernthema's waar de raadsgroep mee aan de slag gaat:

Thema 1: kaderstellende en controlerende rol van de raad.

Durven we als raad zaken los te laten en zeggenschap te delen?

- De raad gaat hierover deze raadsperiode in gesprek en wil komen tot heldere kaders.

Thema 2: stimuleren van betrokkenheid en een inclusieve democratie.

Hoe kan de raad de betrokkenheid van groepen die we niet makkelijk bereiken, vergroten?

- De raad wil deze raadsperiode de actieve betrokkenheid van jonge mensen bij voorstellen en besluiten verhogen. We vragen het college daarvoor, in samenspraak met de griffie, met voorstellen te komen, daarbij gebruik makend van succesvolle voorbeelden elders.
- We vragen het college deze raadsperiode een open dag te organiseren voor onze inwoners.
- We bieden een cursus politiek actief aan.
- We starten ruim op tijd in 2025 met een campagne om inwoners te wijzen op en te betrekken bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Thema 3: participatie in het raadsproces

Er zijn veel mogelijkheden om inwoners te betrekken, binnen en buiten het vergadermodel van de raad. Deze mogelijkheden gaan we in deze raadsperiode verkennen, benutten en uitwerken. We passen onze vergadervorm aan als daar behoefte aan is. De raadsgroep Kernendemocratie gaat aan de slag met dit thema.

- We denken aan initiatieven als gast van de raad, kinderburgemeester, kinderraad, jongerenforum en motiemarkt. Maar zeker ook aan initiatieven die we nog niet kennen! Ook in de vijf voormalige gemeentes waren er mooie initiatieven. Deze zijn in de aanloop naar de herindeling in beeld gebracht. We benutten de opgedane ervaring. We werken samen met maatschappelijke partners, zoals het onderwijs en jongerenwerk. Initiatieven die van onderop komen hebben een streepje voor.

Over dit raadsprogramma

Basis

Op 24 november 2021 vonden de herindelingsverkiezingen plaats ten behoeve van de vorming van de gemeenteraad van de nieuwe gemeente Land van Cuijk. Deze gemeente is per 1 januari 2022 ontstaan uit de voormalige gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert en Sint Anthonis. De gemeente telt circa 90.000 inwoners, is qua oppervlakte de grootste gemeente in de provincie en neemt daarmee - in de regio Noordoost-Brabant én op provinciaal niveau - een sterke positie in. De eerste bestuursperiode van deze nieuwe gemeente zal in het teken staan van het samen bouwen aan de gemeente Land van Cuijk. Naast de opbouw van een gemeente na een herindeling staan er grote opgaven op de agenda.

De raad van de gemeente Land van Cuijk bestaat uit 9 fracties met in totaal 37 raadsleden. De coalitie bestaande uit het CDA, Team Lokaal, Liberaal LVC en GroenLinks-PvdA (de college-dragende partijen) hebben in de coalitieverklaring de wens uitgesproken voor een politiek van open verhoudingen met ruimte voor een raadsprogramma waarin alle partijen die zijn vertegenwoordigd in de raad, thema's zover als mogelijk sámen uitwerken. De uitnodiging van de coalitie om samen aan de slag te gaan met een raadsprogramma is door de raad omarmd.

Agenda

Dit raadsprogramma zet een duidelijke agenda voor de hele raad: wat moet aandacht krijgen, waar willen we dan over in gesprek, wat besluiten we, en waar gaan we op letten. Ook op de reguliere momenten van de P&C-cyclus (kadernota, begroting, jaarrekening en eventuele tussentijdse rapportages) komen deze vragen aan de orde. Maar de manier waarop het in het raadsprogramma is gedaan, is wel opener dan de klassieke manier.

Een raadsprogramma is niet bedoeld om unanimiteit af te dwingen. Het is bedoeld om alle wijsheid van de hele volksvertegenwoordiging mee te wegen in een besluit. Besluiten van het gemeentebestuur in meerderheid, zijn niettemin 'gewoon' legitieme besluiten. Wel kan het streven van het college zijn om geen genoeg te nemen met een meerderheidsbesluit. Alle partijen in de raad kunnen maken zich hard voor het meewegen van het minderheidsstandpunt.

Een open manier van werken kunnen we alleen maar vasthouden als alle partijen daarvoor ruimte geven aan de andere partijen, en juist als het lastig en spannend wordt, elkaar op te zoeken.

Aanpak

In de voorbereiding op de herindeling zijn de raden van de voormalige gemeenten middels een inspiratiesessie reeds geïnformeerd over de mogelijkheid van een raadsprogramma. In het duidingsdebat werd duidelijk dat de nieuwe gemeenteraad van de gemeente Land van Cuijk overwegend positief reageerde op de uitnodiging om de mogelijkheden voor het opstellen van een raadsprogramma te verkennen. De coalitie heeft daarnaast de voorwaarden gecreëerd om het opstellen van een raadsprogramma mogelijk te maken: een coalitieverklaring op hoofdlijnen, een open uitnodiging voor een

raadsprogramma, een duidingsdebat en een open houding naar alle partijen. Het raadsprogramma biedt, zeker in een gemeente na herindeling, kansen voor democratische vernieuwing, aandacht voor de verhouding tot de kernen en een versteviging van de positie van de raad als bestuursorgaan.

Het proces om te komen tot een raadsprogramma is bij de start gemeente direct besproken met het presidium. Al snel werd duidelijk dat er veel verschillende beelden en verwachtingen waren bij zowel proces als inhoud van een raadsprogramma. Daarom is er een tussenstap ingebouwd: een bijeenkomst om beelden en verwachtingen te verkennen. Op basis hiervan is een procesvoorstel opgesteld dat is vastgesteld door het presidium. Het principe van het procesvoorstel is dat wordt gewerkt met twee ringen. Een eerste ring voor de inhoudelijk discussie over de onderwerpen en een tweede ring voor de afstemming van de resultaten.

Het proces is ondersteund door een ambtelijk ondersteuningsteam (coördinatie concern controller), een procesbegeleider en de griffier. Ter voorbereiding op het proces is gestart met een analyse van de verkiezingsprogramma's. Dat maakte overeenkomsten en verschillen tussen de partijen duidelijk.

Op 17 maart zijn we plenair gestart, gevolgd door een start van de eerste ring, met vijf raadsleden als trekkers. Hierbij zijn twee raadstafels gevormd, een voor sociaal domein en een voor ruimtelijk domein. Op basis van de analyse van de verkiezingsprogramma's is deze avond door de raadstafels een overzicht opgesteld met de thema's waarmee de raad aan de slag wil gaan. Daarnaast is afgestemd dat het raadsprogramma wordt ingestoken als een soort verzameling van moties met opdrachten aan het college en uitspraken van de raad.

Op 4 april was de tweede avond voor de eerste ring raadstafels gepland. 29 raadsleden namen deel aan de raadstafels. Een intensieve werkbijeenkomst. Hiermee was voldoende input opgehaald om het concept raadsprogramma op te stellen. Op 14 april is het eerste concept van het raadsprogramma besproken met de tweede ring, een vertegenwoordiging van 26 raadsleden uit de raad.

Op die avond kwam naar voren dat, los van de inhoud, ook de werkwijze die deze raad ontwikkelde tijdens het maken van het programma, een goede basis biedt om op voort te bouwen. De raadsleden noemden het proces tot dan 'constructief', 'open', 'verbindend' en 'gelijkwaardig' maar ook met 'schuring' en een 'kritische' houding. En dat ondanks de tijdsdruk, die mensen ook wel voelden.

Naar aanleiding van de bijeenkomst van 14 april besloot het presidium een extra stap in te bouwen in het proces. De fracties werden in de gelegenheid gesteld om schriftelijk te reageren op het concept. De input gaf aanleiding voor het organiseren van een extra bijeenkomst met de tweede ring. Deze heeft plaatsgehad op 15 juni jl. Een groot deel van de door de fracties voorgestelde aanpassingen is overgenomen. Op 15 juni is ook nadrukkelijk stilgestaan bij het onderwerp Kernendemocratie. Kort na de 'afschrijfsessie' is het raadsprogramma aangeboden aan de raad. Dit met het oog op vaststelling in de raad van 7 juli 2022. De stemverklaringen van de fracties worden later als bijlage toegevoegd.

De raad kijkt terug op een bijzonder en mooi proces waarin we samen hebben gebouwd aan dit raadsprogramma. Een speciaal woord van dank gaat uit naar de raadsleden die als trekkers hebben gefungeerd. Zij hebben als koplopers en wegvoorbereiders het raadsprogramma, samen met Marije van den Berg, de griffier en het ambtelijk ondersteuningsteam, de goede kant op geholpen. We zijn trots op het proces en het resultaat. We gaan er graag mee aan de slag! Voor u. In samenspel.

Uitgangspunt

Belangrijk uitgangspunt is dat het raadsprogramma aandacht geeft aan de thema's waarvan de raad het belangrijk vindt dat deze in de huidige bestuursperiode op de agenda komen. Dat wil niet zeggen dat de onderwerpen die er niet in staan niet belangrijk worden gevonden, maar er wordt vanuit gegaan dat deze op een andere wijze alsnog onder de aandacht komen.

Financiën

De herindeling van de vijf gemeenten creëert een bijzondere situatie voor het proces van planning & control en de financiële positie van de nieuwe gemeente. De gemeente is gestart met een beleidsarme begroting voor het jaar 2022. Vanaf de begroting 2023 geven we invulling aan o.a. de vertaling van de onderwerpen uit dit raadsprogramma, zowel beleidsmatig als financieel. Middels de reguliere Planning en Control cyclus monitoren we de voortgang van het raadsprogramma. Hierbij is het van belang te realiseren dat nog onbekend is wat de financiële middelen zullen zijn voor realisatie van de doelstellingen o.a. uit het raadsprogramma. De herijking en harmonisatie moet nog worden afgerond en daarnaast is er nog onduidelijkheid over de financiële uitwerking van de herijking van het gemeentefonds, de Omgevingswet, de jeugdzorg en de momenteel hoge inflatiecijfers. Hierover zal de raad via de reguliere P&C cyclus geïnformeerd worden.

Over de titel van het raadsprogramma

dRaad staat voor:

De raad • De rode draad • Balanceren, aanhalen, vieren en loslaten • Samenhang
• Discussie • Verbinding • D(r)aadkracht

[samenhang, discussie en verbinding]

